עם התשובה אין בפני עצמה לא נימא דלא כרבי. תימה לי דהוה מלי לשנויי מיהה ויוה"כ מכפרות עם התשובה על כל עבירות שבתורה לבל בלא תשובה יש עבירות שאינן מכפרות עליהן כגון פורק עול ומגלה פנים ומיפר ברית ויש לומר דשפיר טפי משני לי

אבל להחיות אפילו מעל מזבחי} ומה זה שספק יש ממש בדברין ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה רבי אלעזר ואמר ומה *מילה שהיא אחד ממאתים וארבעים ושמונה איברים שבאדם דוחה את השבת קל וחומר לכל גופו שדוחה את השבת רבי יוסי בר' יהודה אומר °את שבתותי תשמורו יכול לכל? ת"ל *אך חלק רבי יונתן בן יוסף אומר °כי קודש היא לכם היא מסורה בידכם ולא אתם מסורים בידה ר' שמעון בן מנסיא אומר °ושמרו בני ישראל את השבת *אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור

חוץ מפורק עול. בסוף פ"ק דשבועות (דף יג.) נפקא ליה מקרא כי דבר ה' בזה זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר זה המפר ברית בשר הכרת תכרת הכרת לפני יום הכפורים תכרת לאחר יום"כ יכול לפיכו עשה תשובה ת"ל עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה והקשה הרב רבי יעקב מאורלייינ"ש ז"ל אמאי

שבתות הרבה א"ר יהודה אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא דידי עדיפא מדידהו *°וחי בהם" ולא שימות בהם אמר רבא *לכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל דלית ליה פירכא: דר' ישמעאל דילמא בדרבא *דאמר רבא מאי טעמא דמתתרת, חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו ודאי מידע ידע דקאי לאפיה ואמר אי קאי לאפאי קטילנא ליה והתורה אמרה בא להרגך השכם להרגו ואשכחן ודאי, ספק מנלן? דר' עקיבא נמי דילמא כדאביי דאמר אביי *מסרינן ליה זוגא דרבנן לידע אם (ה) ממש בדבריו ואשכחן ודאי, ספק מנא לן? ובולהו אשכחן ודאי, ספק מנא לן? ודשמואל (ג) (ודאי) לית ליה פירכא אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק *טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי: מתני' חטאת, ואשם ודאי מכפרין, *מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה, תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה, ועל החמורות *הוא תולה עד שיבא יוה"כ ויכפר. האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויוה"כ מכפר אין יוה"כ מכפר. עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו *דרש ר' אלעזר בן עזריה °מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין *מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר °וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר °מקוה ישראל (*ה') מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל: גמ' אשם ודאי אין, אשם תלוי לא, והא "כפרה" כתיבא ביה? הנך מכפרי כפרה גמורה, אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה אי נמי הנך אין אחר מכפר כפרתן, אשם תלוי אחר מכפר כפרתן *חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין, אשמות תלוין פטורין: מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה: עם התשובה אין, בפני עצמן לא, נימא דלא כרבי דתניא *) רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר חוץ (*מפורק עול) ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר שאם עשה תשובה יוה"כ מכפר ואם לא עשה תשובה אין יוה"כ מכפר אפילו תימא רבי-תשובה בעיא יוה"כ, יוה"כ לא בעיא תשובה: תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה: השתא על לא תעשה מכפרת על עשה מיבעיא? אמר רב יהודה הכי קאמר על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה, ועל לא תעשה גמור לא אלו הן קלות עשה ולא תעשה

*) [לקמן פז:] שבועות יג. כריתות ז.

חוץ

אבל להחיות. כגון שיודע ללמד זכות על אדם שנדון בב"ד ליהרג: ובעובדה. ממורה שדוחה את השבת, מפסיקה להללת נפש: ומה מילה. שהיא תיקון אחד מאיבריו של אדם דוחה את השבת לפי שחייבין עליה כרת לאחר זמן כך שנויה בתוספתא דשבת: (ג) יכול לכל. אפי' לפיקוח נפש: ושמרו בני ישראל את השבת. כדי לעשות שבתות אחרות יזהרו בשבת זו בקיום שמירת שבתות הרבה: אין אדם מעמיד את עצמו. מלהגיל את ממונו מיד גנב והלי גנב דלתי במחתרת מידע ידע דקאי בעל הבית באפיה ואדעתא דהכי אתא דמימר אמר כי קאי לאפאי קטילנא ליה ואין זה ספק נפשות אלא ודאי נפשות והתורה אמרה לו כאן אחרי שבא להורגך השכם להורגו: דאמר אביי. בסנהדרין (דף מג.) על היזלא ליסקל ואמר יש לי זכות ללמד על עצמי דקמני התם מחזירין אותו אפילו ארבע ואחמש פעמים ובלבד שיהא ממש בדבריו והוינן בה מנא ידעי ואמר אביי מסרינן ליה זוגא דרבנן שמצוין אותו עד בית הסקילה ואם אמר יש לי ללמד זכות על עצמי שמעו אלו אם יש ממש בדבריו אם לאו והכי נמי גבי כהן העובד אינא למימר נמי דהכי עבדי ליה: ואשכחן. מהכא דאודאי פיקוח נפש מחללין אבל ספק לא שמעינן מינה וכולהו נמי כגון אך חלק אינא למימר דודאי פיקוח נפש קא ממעט ולא ספק וכן ולא אתם מסורין בידה למות' (ד) (ודאי) וכן חלל עליו כדי שישמור ודאי שבתות הרבה: דשמואל לית ליה פירכא. אשר יעשה האדם המצות שיחיה בהם ודאי ולא שיבא בעשייתם לידי ספק: מיתה פלפלתא. גרעין אחד: מתני' חטאת ואשם ודאי. הם אשם גזילות ומעילות ושם אשם תלוי הבא על שגגת ספק כרת ובגמ' פריך והא ביה נמי כפרה כתיבא: חטאת ואשם ודאי מכפרין. ומסתמא תשובה איכא אשם לא היה מתחרט לא היה מביא קרבן (ב): גמ' הא כפרה כתיב ביה. "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג" (ויקרא ה) באשם תלוי כתיב: אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה. אלא תולה להגן עליו מן היסורין עד שיודע לו שודאי חטא ויביא חטאת אבל אינו מכפר לגמרי: פטורין. דיום הכפורים מכפר עליהן וטעמא מפרש בכריתות (דף כה:): חוץ מפורק עול. כופר בהקב"ה: מגלה פנים בתורה. דורש את התורה לגנאי כגון מגמה *שהיה דורש בתגדות של דופי-לא היה לו למשה לכתוב אלא ותמצא היתה פגום" וגו': ומיפר ברית בשר. מילה ובמסכת שבועות* יליף לה מקראי: מגלה דליל מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת ומה מילה שהיא אחד מאבריו וכו' אשה כך הייב אביו לגמדו אומנות ואי תורה היא [כשם שחייב לגמדו אומנות ל"ל א] הוה עיקר כחייב עם תשובה ומקום מכלון על מה שבגיל רביו יעקב דמגמד תורה עפל לגבי דרך ארץ מדקתני (בתחלת פ"ב מ"ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ אלמא דרך ארץ עיקר כדדייקינן בינומות פרק כמוצ (דף לה:) נבי שמתרת יכם שנאלו לה בכסים דיוכלי כאב עיקר ומייבי בנכסי מלוג מדקתני יתלקו יוכלי בעל עם יוכלי כאב אלמא יוכלי כאב עיקר ואילו הכא קאמר עם בתשובה אמ"ש אמינה עיקר ת) י"ל דבכי קאמר עם בתשובה שעשה בכר בריך יוה"כ ואינו בא לומר שלריך שיהא דבכדיא חנא עם בתשובה דתשובה עיקר גבי מיתה ושוד יש לומר דלרבי נמי דריך תשובה לכפרה גמורה אמ"ג דמסכני יום הכפורים למעשה מכרת מ"מ כפרה גמורה בלא תשובה ליכא דאל"ב למה הרב בבית בשבל שוטתינו כיון שיום הכפורים מכפר מון מנ' דבריים דפורק עול וכו' ומוד מקבי' על פירוש ר"ש מדקתני רלה חייב עם אשה וגו' ומייבים עיקר ול"ל דחייבים דקרא הא דרשיון ליה בפרק קמא דקדושין (דף לג) שאין בה אלא תומנות ובכי קאמר בשם שחייב לבשילו

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בתו"י ד"ה תשובה וכו' ואלו הכא קאמר עם בתשובה אמ"ש שאינה עיקר וכו'. נ"ב עיין בזה בתוס' בשבת מ"ש מבלי ת"ש לוה ב: א) נ"ל לא הוה.

תוספות ישנים

תשובה בעיא יום הכפורים יום הכפורים לא בעי תשובה. ואם תאמר הכא מבמע דיום הכפורים עיקר ואמילו בכי קאמר עם תשובה ובקום מכלון על מה שבגיל רביו יעקב דמגמד תורה עפל לגבי דרך ארץ מדקתני (בתחלת פ"ב מ"ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ אלמא דרך ארץ עיקר כדדייקינן בינומות פרק כמוצ (דף לה:) נבי שמתרת יכם שנאלו לה בכסים דיוכלי כאב עיקר ומייבי בנכסי מלוג מדקתני יתלקו יוכלי בעל עם יוכלי כאב אלמא יוכלי כאב עיקר ואילו הכא קאמר עם בתשובה אמ"ש שאינה עיקר ת) י"ל דבכי קאמר עם בתשובה שעשה בכר בריך יוה"כ ואינו בא לומר שלריך שיהא דבכדיא חנא עם בתשובה דתשובה עיקר גבי מיתה ושוד יש לומר דלרבי נמי דריך תשובה לכפרה גמורה אמ"ג דמסכני יום הכפורים למעשה מכרת מ"מ כפרה גמורה בלא תשובה ליכא דאל"ב למה הרב בבית בשבל שוטתינו כיון שיום הכפורים מכפר מון מנ' דבריים דפורק עול וכו' ומוד מקבי' על פירוש ר"ש מדקתני רלה חייב עם אשה וגו' ומייבים עיקר וי"ל דחייבים דקרא הא דרשיון ליה בפרק קמא דקדושין (דף לג) שאין בה אלא תומנות ובכי קאמר כשם שחייב לבשילו

לו לבעות יפה תלמוד תורה ודרך ארץ דהוה משמע לו זה לו זה קאמר וכן נראה עיקר:

מסורת הש"ס

פה א מיי' פ"ח מהלכות תשובה הלכה ג:

פו ב ג מיי' שם פ"ד הלכה ח:

פז ד ה מיי' שם פ"ב הלכה ט:

פח ו מיי' פ"ב מהלכות שבועות הלכה ט:

[ועי' פוס' שבועות יג. ד"ה נשומר]

שבת קנב.

[סנהדרין ס. וש"נ]

[חגיגה י. וש"נ]

סנהדרין עב.

[סנהדרין מג.]

חגיגה י. חגיגה ז.

הגהות הב"ח

(א) נמ' זוגא דרבנן לידע אם יש ממש בדבריו: (ב) שם ודשמואל לית ליה פירכא כל"ל ותי' ודלי נמתק: (ג) רש"י ד"ה ומה מילה וכו' בתוספתא דשבת כפ' פז ופ"ש: (ד) רש"י ד"ה ואשכחן כו' מסורין בידה למות וכן חלל עליו כל"ל ותיבת ודאי נמתק: (ה) ד"ה חטאת כו' מביא קרבן פס"ד ואח"כ מכ"ד מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו ולא חטאתיכם אבין זה לזה:

דורש בתגדות של דופי-לא היה לו למשה לכתוב אלא ותמצא היתה פגום" וגו': ומיפר ברית בשר. מילה ובמסכת שבועות* יליף לה מקראי: דף יג.

חוץ

רבינו חננאל

אסיקנא כשמואל דאמר אשר יעשה אותם האדם וחי ולא שימות בהן. מנין *) לשקוח נפש שהיא אחד מאבריו כו'. אי' מצאנו שהמל התינוק מציל מן המיתה. מאליעזר בנו של משה רבינו שנא' ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. ויבקש המיתו לתינוק מפני שנתעצלה אמו ולא מלה אותו וכיון שהרגישה מלה אותו וקראתו חתן דמים. תחילו מן המיתה שנא' וייקח מסנו. אז אמרה חתן דמים אתה לי בדמי המילה. ואמרינן תו למילו ואמי' בשבת כדי לפרוחו מן המיתה וכתיב וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה מלמד שהקטן נתפש בעון האב והגדול בעון עצמו ושניהם בחייב מיתה. זה טעם של ר' אלעזר בן עזריה: מתני' ואשם ודאי בשבת כדי לפרוחו מן המיתה וכתיב וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה מלמד שהקטן נתפש בעון האב והגדול בעון עצמו ושניהם בחייב מיתה. זה טעם של ר' אלעזר בן עזריה: מתני' ואשם ודאי' בשבת כדי לפרוחו מן המיתה וכתיב וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה מלמד שהקטן נתפש בעון האב והגדול בעון עצמו ושניהם בחייב מיתה. זה טעם של ר' אלעזר בן עזריה: מתני' ואשם ודאי מכפרין. אי' דכתיבא ביה כפרה גמורה אינו מכפר. אי' דכתיבא ביה כפרה גמורה דלכי מתרצינן לה בעי איתוויי קרבן אחר. אי' דכתיבא ביה כפרה גמורה ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין. חייבי אשמות תלוין פטורין. מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה מתניתא דלא כרבי דתניא רבי אומר כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה ויום הכפורים בריתו של אאל"ה שאם עשה תשובה יוה"כ מכפר. ואם לא אין יוה"כ מכפר. ושנינן אפי' תימא רבי רבי קתני תשובה צריכא יוה"כ. אבל יוה"כ מכפר אפי' בלא תשובה. כדתנן תשובה מכפרת על עבירות קלות

*) נלמד דליל מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת ומה מילה שהיא אחד מאבריו וכו'

*) ולמה הוה כל"ל.

תוספות ישנים

תשובה בעיא יום הכפורים יום הכפורים לא בעי תשובה. ואם תאמר הכא מבמע דיום הכפורים עיקר ואמילו בכי קאמר עם תשובה ובקום מכלון על מה שבגיל רביו יעקב דמגמד תורה עפל לגבי דרך ארץ מדקתני (בתחלת פ"ב מ"ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ אלמא דרך ארץ עיקר כדדייקינן בינומות פרק כמוצ (דף לה:) נבי שמתרת יכם שנאלו לה בכסים דיוכלי כאב עיקר ומייבי בנכסי מלוג מדקתני יתלקו יוכלי בעל עם יוכלי כאב אלמא יוכלי כאב עיקר ואילו הכא קאמר עם בתשובה אמ"ש שאינה עיקר ת) י"ל דבכי קאמר עם בתשובה שעשה בכר בריך יוה"כ ואינו בא לומר שלריך שיהא דבכדיא חנא עם בתשובה דתשובה עיקר גבי מיתה ושוד יש לומר דלרבי נמי דריך תשובה לכפרה גמורה אמ"ג דמסכני יום הכפורים למעשה מכרת מ"מ כפרה גמורה בלא תשובה ליכא דאל"ב למה הרב בבית בשבל שוטתינו כיון שיום הכפורים מכפר מון מנ' דבריים דפורק עול וכו' ומוד מקבי' על פירוש ר"ש מדקתני רלה חייב עם אשה וגו' ומייבים עיקר וי"ל דחייבים דקרא הא דרשיון ליה בפרק קמא דקדושין (דף לג) שאין בה אלא תומנות ובכי קאמר כשם שחייב לבשילו

לו לבעות יפה תלמוד תורה ודרך ארץ דהוה משמע לו זה לו זה קאמר וכן נראה עיקר:

א) נ"ל לא הוה.